

XV.

Theologiske Kandidater fra det 17de Aarhundrede.*Ved H. F. Rørdam.*

Ved Forordn. af 7. Novbr. 1629 blev det paabudt, at de Studenter, der vilde være Præster, skulde erhverve et akademisk Vidnesbyrd (Attestats) om deres theologiske Kundskaber, hvortil 1635 kom Paabudet om, at de ogsaa skulde aflægge en Prædikeprøve¹⁾; det kan derfor ikke betvivles, at der siden den Tid har været ført en Protokol over dem, der havde underkastet sig disse Prøver. — J. Bircherod omtaler saaledes en theologisk Examensprotokol, der gik fra 1638 til 1660²⁾. Imidlertid er dog ingen saadan Fortegnelse bevaret fra det 17de Aarhundrede. Først fra Aaret 1707 begynder den saakaldte Distinctionsprotokol, hvori alle de, der have taget theologisk Attestats, findes indførte. Men da mange ældre ubefordrede Kandidater forstod Forordningen af 4. Aug. 1707 saaledes, at de for at vente Befordring maatte lade sig indskrive i den nævnte Protokol, saa haves der dog Efterretning om et betydeligt Antal Kandidater fra Tiden før 1707. Frederik Barfod paatog sig det møjsommelige Arbejde at udsondre disse Kandidater af Distinctionsprotokollen og at bringe deres Navne i kronologisk Orden. I 2den Aargang af hans »Danmarks Gejstlighed« S. 95 ff. er en Fortegnelse trykt over 619 Kandidater, der have taget Attestats før Udstedelsen af den nævnte Forordn. af 4. Aug. 1707. I 3die Aargang af samme Værk, som dog ikke fuldendtes og aldrig udkom³⁾, fortsatte Barfod med Listen over Kandidaterne fra 1707 til

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. II, 622 f. 627 ff.

²⁾ J. Bircherods Dagbøger udg. af C. Molbech, S. 341.

³⁾ Ti rentrykte Ark ere dog endnu bevarede og kunne faaes hos Barfods Dattersøn, Cand. mag. L. F. B. la Cour i Lyngby, der sender dem gratis til enhver interesseret, der indsender de til Forsendelsen fornødne Frimærker.

1716. Videre kom han ikke. Men 1ste (og 2den) Aargang af det omtalte Skrift indeholder Fortegnelse over de theologiske Kandidater fra 1788 til 1848 med tilføjede Oplysninger om deres senere Livsskjæbne, et Arbejde, der vidner om Forfatterens store Flid og Nøjagtighed.

Hvad her skal meddeles, er to smaa Supplementer til Barfods Liste over Kandidater fra det 17de Aarhundrede.

1.

I Ny kgl. Saml. 1269. 4°, findes bl. a. nogle Blade indeholdende Udkast til en Del af Universitetets Rektor i Aug. — Sept. 1674 udfærdigede Testimonia publica. Det er Slutningen af en lang Række (det første Testimonium har nemlig Nr. 444, det sidste Nr. 460). Men saa vidt vides, er kun denne Slutning bevaret. Testimoniernes indeholde, foruden nogle som oftest i almindelige Udtryk holdte Oplysninger om vedkommende Kandidaters Studier, tillige Angivelse af den Karakter, enhver har erholdt ved theologisk Attestats. Her skal nu meddeles Testimoniets Udstedelsesdag¹⁾, Kandidatens Navn og Karakter, samt Angivelse af de Aar, der vare forløbne, siden han kom til Universitetet²⁾.

Aug. 12. Willichius Christophori: illum (2 Aar).

— 14. Caius Caspari Wildhagen: non illaud.

— 19. Nicolaus Petri Smetius³⁾: laud. (o. 3).

— 19. Christianus Henningi Smetius⁴⁾: laud. (2*).

¹⁾ Altsaa ikke Examensdagen, der mangler i de foreliggende Udkast. Testimoniet løstes jevnlig først, naar vedkommende Kandidat havde faaet Embede. I K. S. 4. R. I, 348—9 findes meddelt en Prøve paa et fuldstændigt Testimonium publicum med de særlige Vidnesbyrd (Attestats og Homileticum).

²⁾ Naar en Stjerne føjes til Tallet, antydes derved, at dette var overstredet. 2* betyder altsaa: Kom til Universitetet for noget over 2 Aar siden.

³⁾ Siden Biskop i Bergen; jfr. Pontopp. Ann. IV, 241 f. Hist. Tidskrift 3 R. I, 99 ff.

⁴⁾ En Fætter til fornævnte.

- Aug. 20. Laurentius Jacobi Acthonius¹⁾: non cont. (o. 15).
 — 21. Nicolaus Ægidii Agernesius²⁾: mediocr. (1670).
 Sept. 1. Janus Petri Hosbondius³⁾: mediocr. (3).
 — 2. Petrus Torberni Arctander: illum. (2*).
 — 3. Erasmus Victorinus: mediocr. (5).
 — 5. Andreas Jani Spandeth⁴⁾: non cont. (4*).
 — 10. Andreas Andreæ Torning⁵⁾: illum.
 — 11. Ericus Jacobi Thurmannus — ? (2*).
 — 16. Johannes Laurentii Trigensis: non cont. (1670).
 — 17. Boetius Johannis Aurelianus: non illaud. (2).
 — 17. Olaus Johannis Aurelianus: non illaud. (2).
 — 17. Vitus Jani Normand: non cont. (5).
 — 19. Andreas Eliæ: non cont. (2).
 — 21. Daniel Michaelis Bynæsensis: illum (5*).

2.

Det andet Bidrag, som her skal meddeles, bestaar af Uddrag af en Række Testimonia publica, Kaldsbreve o. lgn., der findes i Fyns Bispearkiv og antagelig ville være af Interesse for saadanne, der syslede med den danske Gejstligheds Personalhistorie⁶⁾. Naar det uden stor Ulejlighed lod sig gjøre, er der tilføjet en Bemærkning om, hvor vedkommende Kandidat siden fik Ansættelse. Det i Parenthes tilføjede Nr. er en Angivelse af den Pakke blandt »Stiftets almindelige Breve«, hvor Dokumentet findes.

1655, 13. Februar. (Sorø). Professor, Dr. med. Georgius Kruckius, Decanus ved Sorø Akademi, giver Eskil Rasmussen [Rosenqvist], som havde studeret ved Akademiet og samtidig været Lærer for Professor M. Albert Mejers Søn, et meget rosende Vidnesbyrd. [Han blev siden Kapellan i Thoreby]. (268).

1656, 7. Marts. (Hafniæ). Testimonium publicum for

¹⁾ Siden Sognepræst i Ollerup og Kirkeby.

²⁾ Siden Sognepræst i Rudkjøbing og Skrøbelev.

³⁾ Siden Præst i Vraa og Emb, s. K. S. 3. R. VI, 385—6.

⁴⁾ Siden Præst i Guldager.

⁵⁾ Siden Præst i Højbjerg og Elsborg.

⁶⁾ Nogle lignende Uddrag findes i K. S. 3. R. V, 606. 622. 625.

Fredericus Petri Ulslovius, den 31. Juli 1652 havde taget theol. Attestats¹⁾. [Senere Præst i Vester-Ulslev]. (268).

1660, prid. Id. Sept. (Hafniæ). Testim. publ. for Jacobus Laurentii Birchius Othonianus, som 21. Juli 1649 havde taget theol. Attestats med Non cont. [Siden Præst i Stubbe-kjøbing]. (268).

1662, V Cal. Junii. (Hafniæ). Testim. publ. for Fridericus Erasmus Alsenius („Frederik Hører i Svenborg“), der 25. Juli 1661 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (159).

1662, Prid. Non. Qvintil. (Havniæ). Testim. publ. for Søren Sørensen Ebeltoft (Promagrus), som 15. Marts s. A. havde taget theol. Attestats med „Illum“²⁾. [Siden Præst i Avnslev og Bovense]. (268).

1662, III Non. Sextil. (Hauniæ). Testim. publ. for Valentinus Castanæus Folcherus, som 23. April 1662 havde taget theol. Attestats med „Illum“. [Siden Præst i Østofte]. (268).

1665, XIII Kal. Apr. (Hafniæ). Testim. publ. for Jens Pedersen Rosenkilde, der 21. Juni 1656 tog theol. Attestats med „Illum“. [Siden Præst i Vester-Aaby og Aastrup]. (268).

1665, X Kal. Maj. (Hauniæ). Testim. publ. for Jacobus Caspari Baggerus, der 19. Novbr. 1662 havde taget theol. Attestats med „Illum“. [Blev siden Præst i Kjæng i Baag Hrd.].

1667, Paaskedag. (Hafniæ). Testim. publ. for Samuel Johannis Hafnienses, der i næsten ti Aar havde studeret ved Universitetet og 10. Febr. 1660 havde taget theol. Attestats med Laud. (Se u. ²⁵/₅ 1686). (159).

1667, 7. September. (Hafniæ). Testim. publ. for Olaus Andreæ Smid (Lolandus), der 21. Juni 1656 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (Se ndf. under ⁹/₁₂ 1670). (268).

1) Vidnesbyrdet herom lyder: „Fridericus Petri eum nobis probavit in Lectione Biblica et Locorum Communium studio progressum, ut dignus censeatur, qui ad habenda exercitia conclonum Sacrarum in Æde Regentiana admittatur“. Dette og de i det følgende omtalte Testim. publ. indeholde altid et særligt Vidnesbyrd om den af vedkommende aflagte Prædikeprøve.

2) „Illum nobis probavit progressum . . . ut dignus censeatur, qui ad exercitia concionalia admittatur pro impetranda testificatione dimissoria“. Karakterernes Rækkefølge var denne: Laudabilis, Haud (ell. Non) illaudabilis, Illum, Non contemnendus, Mediocria.

1668, 1. Avgust. (Hafniæ). Testim. publ. for Movrits Isaksen Hellenæs, som 24. Okt. 1667 havde taget theol. Attestats med Non cont. (Se næste Br.). (268).

1668, 18. November. (Frederiksgave). Niels Banner skriver til Biskop Bang, at da Kongen har tilladt, at Movrits Isaksen maa ordineres til Kapellan paa Helnæs, skjønt han endnu ikke var 25 Aar gammel, saa anmodes Biskoppen om at prøve, hvor vidt han var dygtig nok til Prædikeembedet, og hvis det befandtes, da snarest mulig at ordinere ham, da hans Midler kun vare ringe, „tilmed vilde jeg ikke, Præsten i Sønderby [D. Monrad], nu Dagene er saa meget korte, længer med Guds-tjeneste paa begge Steder skulde graves.“ (211).

1668, 20. November. (Hafniæ). Testim. publ. for Jens Lavritsen Brun, som 23. Decbr. 1663 havde taget theol. Attestats med „Mediocris“. [Siden Præst i Skjelby og Gjedesby]. (268).

1668, 18. December. (Sorø). Testimonium fra Sorø Akademi for Gert Mejer, Søn af Professor M. Albert Mejer smst.; han havde underkastet sig theologisk Examen i Sorø og bestaaet med Ære (prompte respondit). [Siden Præst i Nørre-Vedby]. (268).

1669, 12. Juni. (Hafniæ). Testim. publ. for Johannes Laurentii Helvaderus, som 21. Dcbr. 1661 havde taget theol. Attestats med Mediocris. [Kapellan i Svenborg]. (268).

1669, 12. Juni. (Hafniæ). Testim. publ. for Movrits Hansen fra Stubbekjøbing, der 6. Apr. 1668 havde taget theol. Attestats med Non cont. (159).

1669, 3. August. (Hafniæ). Testim. publ. for Niels Eriksen Nakskov der 20. Dcbr. 1662 havde taget theol. Attestats med Non. cont. (159).

1669, 1 November. (Hafniæ). Testim. publ. for Hans Madsen Hødme, som 15. Okt. 1664 tog theol. Attestats med „Illum“. [Siden res. Kapellan i Lysabbel]. (268).

1669, 26. November. (Kbhvn). Frederik III kalder Lavrits Pedersen Werløs til Sognepræst i Tingsted paa Falster efter afd. Hr. Jens Olsen Skytte. — Vedføjede Testimonia vise, at Werløs blev dimitteret 2. Okt. 1661 fra Københavns Skole af M. Jørgen Ejlersen, og at han 15. Okt. 1664 tog theol. Attestats med „Illum“. (268).

1670, 22. Maj. (Hafniæ). Testim. publ. for Peder Friis

(Sigfridi filius, Hafniensis), som 19. Decbr. 1664 havde taget theol. Attestats med Laud. (268).

1670, 8. Sønd. e. Trin. (Karleby Prstgd.). Baltzer Christoffersen Maschwedel, Sognepræst i Karleby og Nørre-Ørsløv paa Falster, kalder „paa Kongens naadigste Behag“ Biskop Niels Bangs Famulus, Anders Jørgensen Bogense, til sin Medtjener, da han paa Grund af Svagelighed ikke længere ene kunde forestaa Embedet. — Vedføjte Testim. publ. af 1. Febr. 1664 viser, at Andreas Georgii Bogonianus 18. Maj 1659 havde taget theol. Attestats med „Illum“. — Jens Dolmer, „Kgl. Maj.s forordnede Auditor over de hæderlige Studenter“, bevidner, Khbvn. 29. Marts 1660, at Anders Jørgensen Bogense „haver til Hs. Kgl. Maj.s og vor Stad Kjøbenhavns saa vel som til sit kjære Fædrelands Defension været armeret udi denne Belejring og udstaaet sin Vagt og Skilderen med andre Krigs laboribus, hvor og naar han blev udkommanderet under Studenternes Regiment, som en ærlig og tro Patriot vel egner og anstaar“. (268)

1670, 9. December. (Odense). Oluf Andersen Smid attesterer efter Biskop Bangs Forlangende, at han den 5. Avgust s. A. havde aflagt sin Ed i Kancelliet i Kjøbenhavn [som Kapellan i Dannemare, s. K. S. 4. R. III, 459]. (211).

1671, 9. Februar. (Hafniæ). Testim. publ. for Jesper Jensen Kjeldgaard, der blev Student i Maj 1664, og tog theol. Attestats 29. Decbr. 1666. [Han var kaldet til Kapellan ved Frue Kirke i Svenborg]. (268).

1670, 11. Oktober. (Hafniæ). Testim. publ. for Hans Mortensen (Neostadiensis), som 1. Juni 1667 havde taget theol. Attestats med Non illaud. [Han blev Kapellan i Nysted]. (268).

1671, 4. Oktober. (Hafniæ). Testim. publ. for Johannes Georgii Hovius, som 16. Febr. 1670 havde taget theol. Attestats med Non illaud. (Uden paa Kopien kaldes han: Johan Jørgensen). [Maaske Præsten i Nørre-Næraa og Højrup]. (268).

1672, 18. September. (Tranekjær Slot). Grev Friderich v. Ahlefeldt til Langeland og Rixingen etc. gjør vitterligt, at da Sognepræsten til Bødstrup, Hr. Povl Andersen, for nogle Maaneder siden er død, kalder han nu hæderlig og vellærd Jens Jensen til dette Kald. — Vedlagt er dennes Testim. publ. fra Khbvn.s Univ. udstedt V. Id. Quint. 1660, —

heri kaldes han Janus Joannis Arrhoensis — han havde $30/3$ 1659 taget theol. Attestats med Laudab. (Langeland).

1674, 13. Maj. (Hafniæ). Testim. publ. for Jørgen Jensen fra Odense, der 23. April 1673 havde taget theol. Attestats med Non illaud. (159).

1674, 2. September. (Kbhvn.). Christian V kalder Niels Giødsen (Aggernæs) til Kapellan med Succession hos den svage-lige Sognepræst i Rudkjøbing og Skrøbelev, Hr. Torchild Christensen. [Se foran, S. 807]. (187).

1680, 16. December. (Hauniæ). Testim. publ. for Hans Knudsen Besche, som 1677 var bleven Student og 4. Novbr. 1680 havde taget theol. Attestats med „Mediocris“. [Siden Præst i Gamtofte]. (268).

1682, 24. Februar. (Hauniæ). Testim. publ. for Mag. Niels Svendsen Castrup, som 5. Juli 1677 havde taget theol. Attestats med Non illaud. [Blev Præst i Saxkjøbing]. (268).

1682, 11. April. (Kbhvn.). Friderich, Greve af Ahlefeldt, til Langeland osv., gør vitterligt, at da Kongen 2. Sept. 1674 havde givet Hr. Niels Gjødson Brev paa at succedere sin Hustrues Fader, Hr. Torchild Christensen i Rudkjøbing, saa med-deler Greven ham nu Kaldsbrev paa Annexsognet Skrøbelev, hvortil han havde Patronatsret. (187).

1683, 18. September. (Hafniæ). Testim. publ. for Iberus Canuti Barfoed, der 1. Avgust 1671 tog theol. Attestats med Non illaud. [Siden res. Kapellan i Vigerslev og Vevlinge]. (268).

1684, 29. November. (Kbhvn.). Christian V kalder Hans Jacobsen Hvalsøe til Sognepræst i Sandager i afd. Hr. Niels Hansens Sted. — Hvalsøes vedføjede Testim. publ. viser, at han 1676 var bleven Student og 1679 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (268).

1685¹⁾, 4. Avgust. (Kbhvn.). Christian V gør vitterligt, at da Hr. Hans Hansen Hammer, Sognepræst i Tiersted og Skjærring paa Laaland, paa Grund af Alder trængte til Kapellan og dertil ønskede sin Søn, Mads Bergen Hammer, saa kaldte Kongen denne dertil og gav ham Løfte om at efterfølge Faderen. — Vedlagt findes Mads Bergen Hammers Testim. publ., hvoraf

¹⁾ Aarstallet er utydeligt, saa der mulig bør læses: 1686.

fremgaar, at han den 5. Avg. 1682 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (268).

1685, 29. August. (Frederiksborg). Christian V kalder Mads Bertelsen Thrane til Sognepræst i Rønninge og Rolfsted i afd. Hr. Otto Rasmussens Sted. — Af vedføjte Testim. publ. (dat. 22. Maj 1680) ses, at han 13. Sept. 1676 havde taget theol. Attestats med Non cont. (268).

1685, 1. November. (Fjellebro). Peder Lûxdorph til Fjellebro, Landsdommer i Fyn og Langeland, kalder „hæderlig og vellærde unge Karl, Anders Christensen af Faaborg, SS. Theol. Studiosum“, til Medtjener med Haab om Succession hos Hr. Jens Rasmussen, Sognepræst i Espe og Vantinge, der paa Grund af Alderdom og Svagelighed trængte til Medhjælp. — Af Anders Christensens vedlagte Testim. publ. fra Universitetet, dat. 1. Decbr. 1685, ses, at han i Novbr. 1683 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (268).

1686, 25. Maj. (Slesvig). Eggert Christoffer von Knuth til Mels og Aasmarke, Kgl. Maj.s Etats- og Landraad, Amtmand over Slesvig Amt, gjør vitterligt, at da Kongen har kaldet Hr. Samuel Jensen [Ild] fra Hunseby Kirke til Udby Kald i Sjælland, saa kalder han nu som Hunsebys Kirkes Patron hæd. og vell. unge Mand Niels Frantsen til Præst smst. — Vedlagt findes Niels Frantsens Testim. publ., dat. 14. Juni 1686, hvoraf fremgaar, at han 31. Marts 1680 havde taget theol. Attestats med H. ill. — Endvidere et Andragende, dat. Odense 7. Avgust 1686, fra Niels Frantsen til Biskop Kingo, hvoraf fremgaar, at han siden December 1678 havde været Rektor i Stubbe-kjøbing Skole. (268).

1686, 6. November. (Kbhvn.). Christian V kalder Michel Hansen Arctander til Kapellan hos Hr. Hans Pedersen Langkilde, Sognepræst i Ørsted. — Vedlagt er Arctanders Testim. publ., der viser, at han 23. Apr. 1684 havde taget theol. Attestats med Mediocris. — Ordineret 9. Maj 1688 „til sin Faders Kapellan udi Ørsted“. (187).

1687, 26. Februar. (Kbhvn.). Christian V kalder Gamaliel Nielsen til Kapellan hos Hr. Hans Heldevad, Sognepræst (ved S. Nicolai K.) i Svenborg. Vedlagt er Gam. Nielsens Testim.

publ., hvoraf fremgaar, at han 28. Marts 1683 havde taget theol. Attestats med Illum. — Ordineret 20. Maj 1687. (187).

1687, 28. Februar. (Hafnæ). Testim. publ. for Fridericus Jessæi, der 30. Juli 1684 havde taget theol. Attestats. Karakteren er ikke bestemt angivet, men der anbefales ham en større Flid. — Ordineret 9. Maj 1688 til Kapellan i Falkerslev og Horeby paa Falster. (187).

1687, 6. April. (Wedelsborg). Vilhelm Frederik Greve til Wedelsborg, Ridder, Herre til Tybrind, Rugaard og Søndergaarde, kalder Michel Jacobsen, født i Rørup, til Sognepræst i Tanderup efter afd. Hr. Peder Michelsen Arctander. Vedlagt er Michel Jacobsens Testim. publ., hvoraf fremgaar, at han 12. Nvbr. 1679 havde taget theol. Attestats med Non cont. — Ordineret 20. Maj 1687. (187).

1687, 9. April. (Kbhvn.). Christian V kalder Povl Jacobsen Langeland til Kapellan hos den svagelige Sognepræst ved Frue Kirke i Svenborg, Hr. Lucas Madsen Friis. Vedlagt er Povl Jacobsen Langelands Testim. publ., hvoraf fremgaar, at han 30. Juli 1685 havde taget theol. Attestats med „Illum“. — Ordineret 20. Maj 1687. (187).

1687, 9. Maj. (Haagerup Prstgd.). Henrik Prebensen, Sognepræst til Brahetrolleborg og Krarup, kalder paa Grund af Svaghed, med Friherreinde Trolles Samtykke, Anders Rasmussen Svidtzer til sin Kapellan. Vedlagt er dennes Testim. publ., hvoraf fremgaar, at han 28. Okt. 1685 havde taget theol. Attestats med „Illum“. — Ordineret 20. Maj 1687. (187).

1688, 6. Marts. (Kbhvn.). Christian V kalder Niels Ludvigsen Harboe til Sognepræst i Ulkebølle paa Als efter afd. Hr. Carsten Lauritsen. Vedlagt er Testim. publ. for Nicolaus Ludovici Harboe Holsatus, der viser, at han 23. Juli 1683 havde taget theol. Attestats med Non cont. Ordineret 9. Maj 1688. (187).

1688, 2. April. (Ørbæklunde). Niels Friis til Ørbæklunde kalder paa egne og sin Broder Henrik Friis's Vegne Christen Michel Luja til Sognepræst i Ørbæk efter afd. Hr. Niels Mortensen Albierig. — Vedlagt er Lujas Testim. publ., hvoraf fremgaar, at han 31. Jan. 1681 havde taget theol. Attestats med Non cont. — Ordineret 9. Maj 1688. (187).

1688, 17. April. (Kbhvn.). Christian V kalder Mads Jacobsen

Hvid til Sognepræst ved S. Hans Menighed i Odense i afd. Mag. Peder Carstensens Sted. Vedlagt er Mads Hvids Test. publ., hvoraf fremgaar, at han 27. Sept. 1681 havde taget theol. Attestats med Non illaud. — Ordineret 9. Maj 1688. (187).

1688, 30. April. (Gravensteen). Friderich Greve af Ahlefeldt til Langeland osv. kalder Hans Gummesen Brandt til Sognepræst i Lindelse efter afd. Hr. Knud Pedersen. — Ordineret 24. Juni 1688. (187).

1688, 3. Maj. (Hafniæ). Testim. publ. for Johannes Gum-mæi Brant Holsatus, som 6. Marts 1687 havde taget theol. Attestats med „Illum“. (268).

1695, 31. Oktober. (Hafniæ). Testim. publ. for Anders Povlsen Landt, som 23. Juni 1675 havde taget theol. Attestats med Non cont. (268).

1703, 30. Juli. (Hafniæ). Testim. publ. for Hans Christiansen, der nu var kaldet til Præst. Han havde 19. Juli s. A. taget theol. Attestats med „Illum“. (268).
